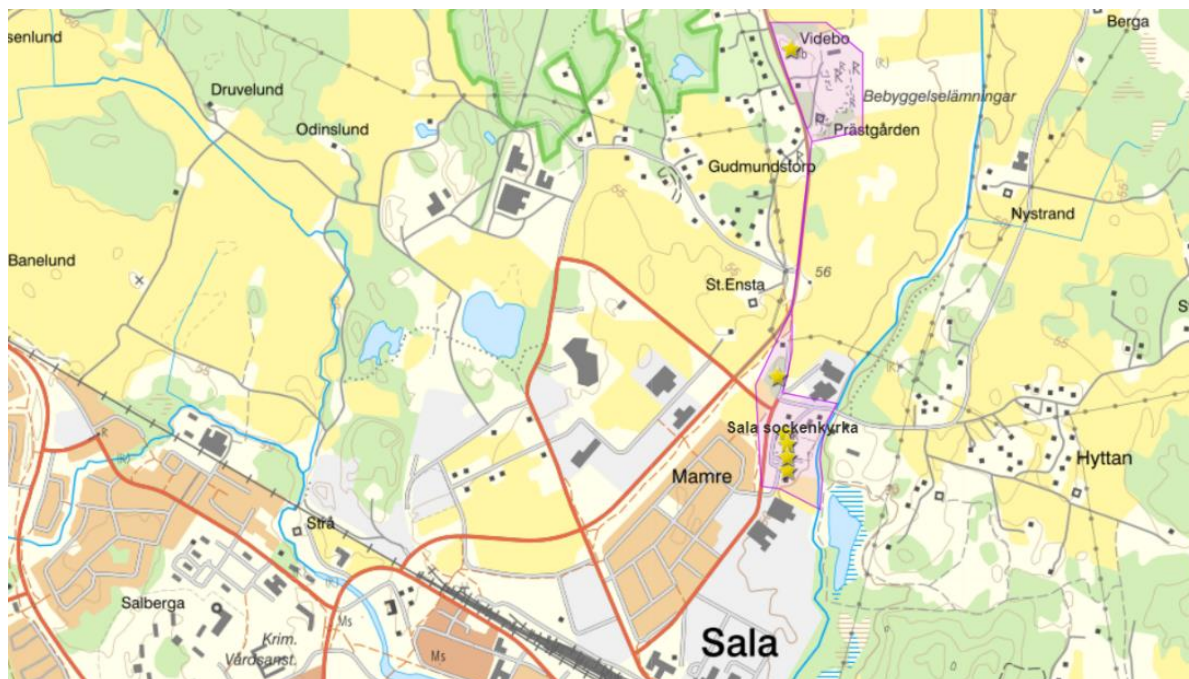

SALA SOCKENKYRKA

OMGIVANDE LANDSKAP/SIKTLINJER

Sala sockenkyrkan ligger i norra utkanten av Sala i nordöstra delen av Västmanlands län. Kyrkbyn ligger intill Sagån och vid vägen mot Saladamm. Kyrkan uppfördes i början av 1300-talet. Den saknar torn och kan därför inte ses på håll över de högväxta lövträden som idag omger kyrkbyn. I stället finns en silobyggnad från 1900-talets mitt vilken står ut i det övrigt flacka odlingslandskapet. Gruvbrytning har förekommit i trakten sedan 1700-talet och intill kyrkan fanns en hytta fram till början av 1900-talet. Kyrkbyn är till delar omgiven av industriområden även idag.

VÄGNÄT/STIGAR/VATTENDRAG

Öster om kyrkbyn rinner Sagån. En bro över ån från kyrkbyn går över till det område där en hytta låg fram till början av 1900-talet. Hyttvägen som sträcker sig mellan Sala stad och Saladamm i norr har i stora delar samma sträckning som förr. Under mitten av 1900-talet gjordes en förbifart så vägen gick förbi kyrkbyns västra sida i stället för att gå igenom kyrkbyn. Hyttvägen fortsätter norrut och delar av den är idag endast gång- och cykelväg. En kilometer norrut längs Hyttvägen ligger prästgården från 1788.

KYRKAN, DESS PLACERING OCH BYNS UTBREDELSE

Kyrkan uppfördes omkring år 1300. Kyrkans norra sida avspeglar de stora utvidgningar som gjordes på 1750- och 60-talen. En klockstapel i kyrkogårdens nordöstra hörn är uppförd 1926. Stapeln har en traditionell utformning för att efterlikna en tidigare klockstapel som revs 1805. Ett mindre område kring kyrkan har kvar en äldre kyrkbykaraktär. Sala stads utbredelse hann under 1900-talets mitt fram till Sala sockenkyrka. Söder och väster om kyrkan ligger industribebyggelse och villaområden. Norrut finns öppna odlingsmarker längs Sagån upp mot Saladamm med spridd bebyggelse bland trädungar.

GRÖNSTRUKTUR

Kyrkbyn upplevs som lummig och avskild från omgivande bebyggelse och stadsplanstruktur. En slingrande grusväg leder genom kyrkbyn. Häckar och staket med grindar på stenstolpar avgränsar de idag privatägda husen. Gränsdragningarna är tydliga med ger inte ett privat och avståndstagande intryck. Tomterna är stora med fruktträd och höga träd ut mot de trafikerade vägarna och mot silon.

Kyrkogården ligger plant och har utvidgats ner mot Sagån. Staket avgränsar kyrkans mark mot ån. Gräsytor och träd kantar vattendraget. Kyrkstall och en bod står utanför kyrkogården på en gräsyta med höga träs som skuggar. Här finns en av de två stigportarna från 1700-talet.

Söder om kyrkan ligger det moderna församlingshemmet och kyrkvaktmästarens byggnad. Här är karaktären öppna gräsytor med enstaka träd eller buskar. Här finns parkering och vändplats för bussar. Ytterligare ett kyrkstall och en pengabössa ligger intill kyrkogårdsmuren. Från Hyttvägen kan kyrkan ses över de klippta gräsytona.

BEBYGGELSE

Den före detta prästgården ligger ca en kilometer norr om kyrkan, vid vägen mot Saladamm. Nuvarande byggnad uppfördes 1788 men prästgården har funnits på platsen sedan 1500-talet. På vägen dit låg hyttskolan. Tidigare fanns två skolbyggnader. Idag finns en byggnad kvar. Närmast ån och bron ligger en byggnad som tidigare var hyttmästarbostaden. Den uppfördes under 1700-talet eller möjligen redan på 1600-talet.

Söder och norr om kyrkan finns två längor med kyrkstallar uppförda på 1920-talet samt en timrad bod. Samtliga rödfärgade. Sydost om kyrktomten ligger församlingsgård och ekonomibyggnad för kyrkogårdspersonal. Iögonfallande är en stor silo som tornar upp sig norr om kyrkan och bostadshusen.

<i>Byggnadstyp</i>	<i>Årtal</i>	<i>Kommentar</i>
Ja Kyrkan	1300	Stora utvidgningar på 1700-talet
Ja Prästgård	1789	1 km norrut, den tidigare prästgården i kyrkbyn riven
Ja Sockenstuga	1900-tal	Församlingsgård, möjligen på platsen flr öre detta klockargård?
? Klockargård Fattigstuga		Möjligen den gula byggnaden
Ja Skolhus Tiondebod Sockenmagasin	1800-tal	Hyttskolan, ett skolhus rivet.
Ja Kyrkstall	1920-tal	

TIDSPERIOD OCH VÄRDERING

- Äldre medeltid till 1350
- Yngre medeltid 1350–1550
- 1550–1760
- 1760–1860
- 1860–1920
- 1920–2000
- Blandad tidsperiod
- 1 Betydande värde som helhet
- 2 Betydande värde i delar
- 3 Få betydande värden

UTMÄRKANDE KARAKTÄRSDRAG

- Kyrkbyn särskiljer sig från omgivande bebyggelse och är en grön oas bland industri och odlingslandskap.
- Silobyggnaden är mycket iögonfallande med sin byggnadshöjd och karaktäristiska utseende.
- Byggnaderna norr om kyrkan har inte koppling kyrkan men ger uttrycket av en traditionell kyrkby.
- Kyrkbyn har sedan 1700-talet varit omgiven av industriverksamhet.

ANVÄNDNING IDAG

Kyrklig verksamhet, privata bostadshus

ATT TÄNKA PÅ

Samtliga fornminnen är skyddade enligt 2:e kapitlet Kulturmiljölagen.

Videbo före detta prästboställe är byggnadsminne och skyddas av 3:e kapitlet kulturmiljölagen.

Kyrkobyggnaden, kyrkotomten, de kyrkliga inventarierna och begravningsplatsen skyddas genom 4:e kapitlet kulturmiljölagen.

Miljöbalkens generella biotopskydd gäller för odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar, alléer (även enkelradig), småvatten och våtmarker, källor samt pilevallar (hamlade träd på rad).

Delar av marken inom området kan regleras av detaljplan enligt plan- och bygglagen.

VIDARE UNDERSÖKNINGAR

Bostadshus i tegel söder om församlingsgård- vem lät uppföra det? Koppling till klockargården/kyrkan? Gula huset norr om kyrkan- tidigare funktion?

KÄLLOR

Kulturhistorisk karakteristik Sala sockenkyrka, 2005, Västerås stift

Kulturminnesvårdsprogram för Sala kommun, 1985

Sala sockenkyrka.

Vy mot norr och parkering framför kyrkan.

Pengabössan vid södra kyrkporten.

Församlingsgård.

Väg genom kyrkbyn med silo i fonden.

En före detta skolbyggnad längs vägen mot före detta prästgården.

Före detta prästgårdens mangårdsbyggnad.